

FERDINANDY GYÖRGY
Az ismeretlen katona

Lehet, hogy azóta kiigazították ezt a gondolatmenetet. De az én időmben még *gondolattal, szóval és cselekedettel* vétkezett egy magamfajta gyerek. Időbe került, mire rájöttem, hogy foghíjas a felsorolás. A legfontosabb, az, hogy *mulasztással*, kimaradt. Erről szólnak az itt következő történetek.

Akkoriban sikeres embernek képzeltem magam. Visszatelepültem a Szigetvilágból, birtokot vásároltam egy apró, kétszáz ember lakta burgundi faluban. Azt, hogy mindenkit ismertem volna, nem állítom. De bejáratos voltam a kastélyba, és egy-egy esti borozgatásra más is meghívott.

A mesteremberek voltak a társaim. Mert az épületek – az istállót, az udvarházat, a fészert – mind fel kellett újítani. Az első évben, még alig kelt fel a nap, kerékpáron és kismotoron megérkeztek a mesterek. Juryék, a vidám kőművesek, Adamo és Gonin, a két szerelő, akik egész álló nap csalafinta történeteket mesélgettek nekem.

Vagyis hát derűs, dolgos emberekkel vettem magam körül. Feleségem nálam sokkal inkább betartotta a helyi szokásokat. A templom mellett, a kastély közelében egy biztosítótársaság igazgatója lakott. Idevalósi volt az ő felesége is, és a két asszony összebarátkozott.

A pap minden hónap első vasárnapján misézett, rendszeresen csak a pék és a kocsmá működött. Meg egy négyosztályos elemi iskola, ahová szeptemberben én is beíratam a fiamat. A tanító néni, a madame disznókat hizlalt az udvaron. És hát volt a faluban tucatnyi gyerek, akiket osztani és szorozni tanított.

Végül, a lényeg: élt itt egy magyar is. Az egyetlen idegen, mert én, akárcsak a biztosító igazgatója, idevalósinak tartottam magam. A báró már az első napokban figyelmeztetett, hogy van egy honfitársam a közelben. Egy honfitársam! Azokban az időkben nem kerestem a honfitársaimat. A településen többnyire idős emberek éltek, ez a *monsieur Urbán* – a báró Ürbennek ejtette a nevét – nyilván bent a faluban lakott.

*

Ahogy így elnézem, sok minden történt velem ezen a helyen. A választott hazámban, hiszen itt, Galliában akartam befejezni az életemet. Itt építettem fel a házam, és még a temetőkertben is kinéztem magamnak egy kis napsütötte helyet.

De hát most nem erről lenne szó. Ezek itt csak amolyan széljegyzetek. Egyszer majd a falu története is sorra kerül, ha hagynak rá időt az istenek.

Mára pedig itt van ez az Urbán úr, akire – mondom – a báró többször is felhívta a figyelmemet. Volt ott a borvidék határán egy bányatelep. Aki onnan ment nyugdíjba, erre vett házat magának. Házat és sírhelyet.

Urbán úr ezek közé a bányászok közé tartozott, most utólag így képzelem. De akkor még közelebb volt hozzánk a Világháború meg a Forradalom. Tartottam tőle, hogy valami keretlegénnyel hoz össze a sors, egy sötét alakkal, aki itt húzta meg magát, ebben az eldugott faluban. Az ilyenek persze többnyire az idegenlégióba kerültek, ahol aztán – ha lehet – tisztára mosták magukat. Tudtam mindezt, de ettől még nem kerestem a társaságukat.

Volt ugyanis egy ilyen kalandom odaát, a trópuson is. A diákoknak a Forradalmat tanítottam, amikor jelentkezett egy fiú, hogy ő ezt a történetet ismeri. Van egy barátja – mondta –, aki elmesélte neki Ötvenhatot.

– És mit mondott? – kérdeztem bizalmatlanul.

– Hát, hogy a háztetőkre telepítették a géppuska-fészeket.

Meg kellett védeniük a Parlamentet, ez volt a feladat.

A Forradalom! Lassan, lépésről lépésre értettem meg ezt a trópusi változatot.

– Lent az utcán – mesélte diákom – hömpölyögtek a tüntetők. A csürhe! – tette hozzá kedvesen. – Ellenséges jelszavakat kiabáltak, meg akarták dönteni a fennállót, mit tudom én! A törvényeket.

– Mi pedig aztán – de ez itt már a jó barát szóhasználat – mindent bele!

Szóval, halomra lőtték a tömeget.

Hát csak így. Ötvenhat hőse szerencsére eltűnt. Diákom szomorúan közölte: amikor tudomására jutott, hogy elárulták, soha többé nem jelentkezett. Ami engem illet, én pedig már csak ezért sem kerestem a burgundi Urbán urat.

Mondom, azokban az időkben sikeres embernek éreztem magam. Megtaláltam a helyemet a világban, mindenki előre köszönt a faluban.

Kisfiam francia rigmusokat hozott az iskolából, egyik-másik most is itt van a fülemben. „Volt egyszer három kisgyerek” – a Jancsi és Juliska helyi változata –, csak hát ezeket itt apró darabokra szabdalta a hentes. Úgy kell nekik, mit csavarogtak! – így a tanulság. A hentest még sokáig gyanakodva figyelte a fiam.

Elmúlt harminc év, mint mondják: egy emberöltő, mire visszalátogattam a tanyára. Addigra sok mindent megtanultam. Tudtam már, hogy a napszámok nem érik meg az öregkort. Rendre agyonisszák vagy felkötik magukat. „Akasztott ember háza” volt a környéken minden faluban, és még a kúriáról is suttoztak valami rémtörténetet.

A szőlőhegyek hóban-sárban araszoló proletárjai megrokkannak harminc év alatt. Éhbérért dolgoznak, analfabéták. Családot alapítani eszükbe se jut. Estéknént a kocsmában melegednek. És halálra isszák magukat.

Végigjártam a régiket. Chavy apót megrúgta egy bikaborjú, a Gauthey fiú felakasztotta magát. Kri-Kri, a vidám, nagyszájú kamasz addig hányt, amíg belefulladt. Perrault, a borász megvakult, a nohabortól egy idő után megvakulnak az emberek. Dánielre, a kőművesre egy vizesárokban találtak rá. Nyilván belefodult, motorostól, hullarészegen. Csonttá fagyott – így mesélték –, de még akkor is vicсорogva nevetett.

Tiennot, a fiam barátja kiment a tanyára, mert az apjánál beomlott a kémény. Amíg dolgozott, bent a faluban lakott az öreg. Azután egy este hiába várta. Fent lógott a mestergerendán, amikor másnap érte ment.

Sok itt a megírnivaló, de tartok tőle, hogy ebben a farkasvilágban mindezt nem írja meg senki sem.

„A fiam iskolatársai” – mondom. Elhallgatom, hogy most is ott él közöttük – fátyolos szemmel, kékre-zöldre fagyva – az én angyalszőke kisfiam.

*

Urbán urat tehát sose láttam. Azt is, hogy meghalt, csak másoktól tudom. *Monsieur Ürben?* Egy ismeretlen katona. Senki sem emlékszik már rá a faluban.

Pedig itt élt. Talán várta is, hogy meglátogatom. Bányász volt vagy légiós? Nem mindegy ma már? Egy ember, aki hiába leste, hogy szóba álljanak vele „az amerikaiak”. És aki most már kint van a kertben, ahol anno én is elképzeltam a síromat.

Néha még eszembe jut. Urbán úr az én élő lelkiismeretem. Tartok tőle, hogy engem is így fognak elkaparni valahol, ahol én leszek az egyetlen idegen.

Tehát, hogy *gondolattal, szóval és cselekedettel*. Más szóval: tollal, papíron. Ezt műveltem világegyetemben, és ez az, amire még ma is büszke vagyok. A legfontosabb, a *mulasztás* azonban ebből a felsorolásból kimaradt. Mert az ember, ma már tudom, mulasztással követi el a legborzalmasabb dolgokat.

Megállnak előttem, akikről nem búcsúztam el. A barátok, akiket megtagadtam. Apám is hiába várt rám a kallantyús tolokocsiban. És őt is magára hagytam: ezt az ismeretlen honfitársamat.

Sárkányketrec (installáció, Budapest, 1981)